

LÄNSSTYRELSEN
I STOCKHOLMS LÄN

Stockholmsregionens framtida tillväxtarbete

Näringsdepartementet
103 33
Stockholm

Stockholms län prioriteringar för det framtida regionala tillväxtarbetet

Härmed överlämnas Länsstyrelsens i Stockholms län redovisning av de prioriteringar som länet identifierat för det framtida regionala tillväxtarbetet fr.o.m 2014.

Redovisningen innehåller en beskrivning av utmaningar och möjligheter för det regionala tillväxtarbetet och utifrån dessa har regionala prioriteringar identifierats. Länets prioriteringar stämmer väl överens med EU:s mål såsom de beskrivs i Europa 2020 och regeringens nationella reformprogram 2011.

Utgångspunkten för identifieringen har varit det regionala utvecklingsprogrammet, RUFS 2010. Visionen för regionen är att vara Europas attraktivaste storstadsregion. Stockholmsregionen har en stark utveckling med en hög befolkningsökning vilket ger stora möjligheter men det medför också utmaningar.

Prioriteringarna för det regionala tillväxtarbetet har tagits fram i bred samverkan. Dialoger har genomförts med relevanta aktörer på nationell, regional och lokal nivå. Prioriteringarna har en bred politisk förankring genom att Stockholms län landstings utskott för tillväxt och regionplanering, Kommunförbundet i Stockholms läns styrelse, Strukturfondspartnerskapet i Stockholms län samt kommunstyrelsen i Stockholms stad har beslutat att ställa sig bakom de redovisade prioriteringarna.

Stockholm den 14 december 2011

Katarina Kämpe
Tf. Landshövding

Innehållsförteckning

Stockholms län prioriteringar angående länets regionala tillväxtarbete.....	7
Stockholm – landets tillväxtmotor.....	11
Utgångspunkter – sammanfattning av utmaningar och möjligheter i det regionala tillväxtarbetet och kopplingarna till det regionala utvecklingsprogrammet.....	15
Stockholms regionala utvecklingsprogram, RUFS 2010	15
Utmaning 1: Att möjliggöra befolkningstillväxt och samtidigt förbättra regionens miljö och invånarnas hälsa.....	16
Utmaning 2: Att vara en liten storstadsregion och samtidigt internationellt ledande.....	17
Innovationskraft	17
Arbetsmarknad och kompetensförsörjning	19
Utmaning 4: Att minska klimatpåverkan och samtidigt utveckla en tillgänglighet som möjliggör ekonomisk tillväxt	22
Energi och klimat.....	22
Utmaning 5: Att åtgärda kapacitetsbrister samtidigt som behoven fortsätter att växa.....	25
Bostäder	25
Infrastruktur	27
Utmaning 6: Att öppna regionen och samtidigt minska utanförskapet ..	31
Bilaga 1: Beskrivning av uppdraget.....	33
Bilaga 2: Förteckning över dialogmöten.....	34

Stockholms län prioriteringar angående länets regionala tillväxtarbete

Det går idag bra för Stockholmsregionen. Regionen är bra att leva och verka i. Det är tryggt, grönt och attraktivt. Miljön är kreativ och innovativ och Stockholmsregionen rankas som en av de mest konkurrenskraftiga regionerna i världen. Visionen är att Stockholmsregionen ska vara Europas mest attraktiva storstadsregion.

Svenska regioner växer i samspel med varandra. Stockholmsregionen spelar emellertid en avgörande roll i kraft av sin storlek och sin stora kunskapstock för tillväxten i hela landet. Betydelsen av Stockholm ökar och detta syns bland annat i en ökande andel av landets totala befolkning, sysselsättning och lönesumma. Stockholmsregionen konkurrerar därför inte med andra svenska regioner utan en positiv utveckling i Stockholms-regionen är snarare en förutsättning för en stark utveckling av näringslivet i hela landet.

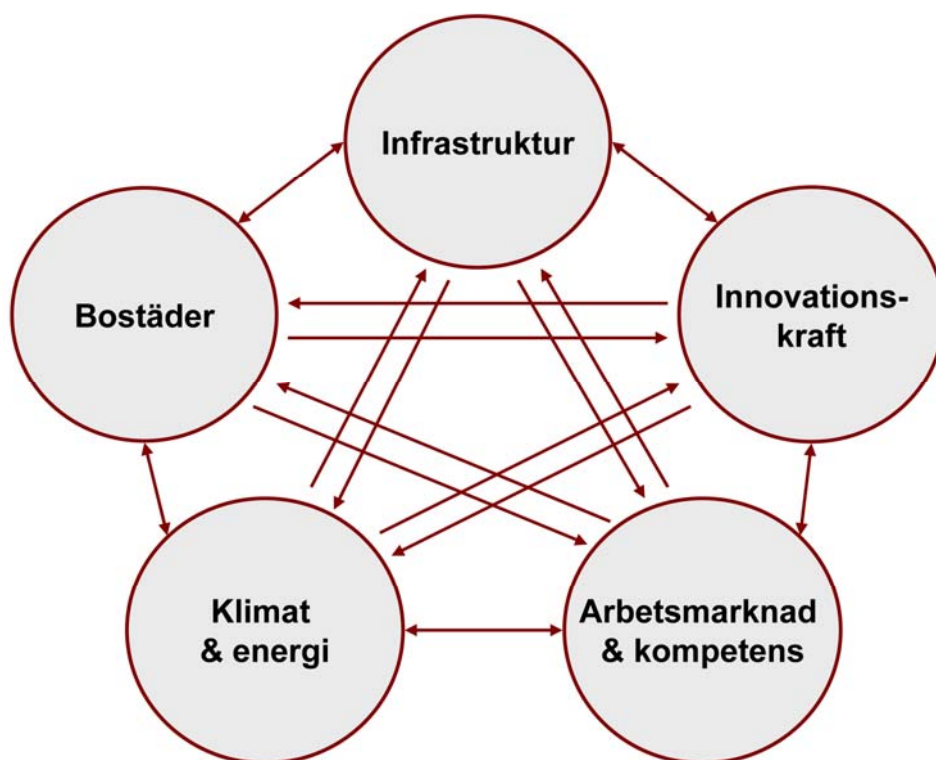
Stockholm konkurrerar med de mest innovativa regionerna inom och utom Europa. Denna konkurrens hårdnar. För att fortsatt vara en region i toppskiktet behöver en rad utmaningar hanteras. Att Stockholm är fortsatt attraktiv, innovativ och står sig väl i konkurrensen med andra regioner är en fråga av betydelse för hela landet. Tappar Stockholm i konkurrenskraft tappar hela landet i konkurrenskraft.

Stockholmsregionen har en kunskapsdriven ekonomi där företag verkar i innovativa sammankopplade miljöer. För att skapa välbefinnande i Stockholmsregionen och resten landet behöver regionens innovationskraft kanaliseras till att få fram fler kommersialiserade produkter vilket ger nya och växande företag.

Företag i Stockholmsregionen är beroende av högutbildade människor. Det behövs bostäder, ett fungerande transportsystem och en god livsmiljö för att dessa människor ska välja att bo och verka i Stockholm. Idag finns det stora kapacitetsbrister i regionen vad gäller framförallt bostäder och transportsystemet.

Storstadsfrågorna bör ha en tydlig och prioriterad roll i det regionala tillväxtarbetet och i den framtida sammanhållningspolitiken. Inför programperioden 2014-2020 är det viktigt att sammanhållningspolitiken samordnas med en nationell satsning på storstadsfrågor och en särskild satsning på huvudstadsregionen i form av en utvecklad huvudstadspolitik.

För att stärka Stockholmsregionens konkurrenskraft är satsningar inom fem områden av avgörande betydelse. Dessa är:

Inom Bostäder är det särskilt viktigt med:

- **Ökat bostadsbyggande.** En fungerande bostadsförsörjning är avgörande för regionens långsiktiga utveckling och för näringslivets kompetensförsörjning. Bostadsbyggandet måste de närmaste tio åren vara på en nivå om 15 000-20 000 bostäder per år för att bygga ifatt regionens växande befolkning
- **Varierat bostadsbestånd.** Regionen behöver en väl fungerande bostadsmarknad med ett varierat bostadsbestånd som ökar möjligheter för till exempel unga, svenska och utländska studenter, gästforskare och internationella experter att snabbt hitta en lämplig bostad.
- **Effektivisera det befintliga beståndet** genom bland annat energieffektivisering för att nå uppsatta mål om minskade utsläpp av växthusgaser, samt förbättrad yteffektivitet.

Inom Infrastruktur är det särskilt viktigt med:

- **Tillförlitlighet.** Skapa tillförlitlighet i transportsystemet och se till att standard och robusthet ger resande och godstransportörer tillit till punktlighet och leveranssäkerhet i systemet. För att uppnå detta krävs en hög och stabil satsning på underhåll och reinvestering i både väg, järnväg, hamnar och flygplatser i stockholmsregionen. Det ställer också stora krav på fordonsflottan inom kollektivtrafiken.
- **Infrastruktursatsningar inom transport, vatten och avlopp.** Offensiva infrastruktursatsningar behövs för att möta struktur-omvandlingen. Med den utveckling som sker måste all nödvändig infrastruktur förändras i grunden för att bättre anpassas till kraven i en flerkärnig storregion. För att uppnå detta krävs nya kraftfulla satsningar på att bygga ut och utveckla infrastrukturen inom såväl transporter, dricksvatten, avlopp, avfall, energi och bredband så att den på bästa sätt stödjer en långsiktigt hållbar tillväxt, bostads-utbyggnaden och resandebehov.
- **Effektivitet.** Ökad samordning mellan de olika delarna i transportsystemet. De olika transportslagen måste på ett bättre sätt än idag fungera samordnat i ett effektivt och integrerat system. För att uppnå detta krävs en satsning på trimningsåtgärder och mindre investeringar som kopplar samman de olika transportslagen för att öka kapaciteten samt att kollektivtrafiken inom och utanför länet samordnas.

Inom Energi och klimat är det särskilt viktigt med:

- **Miljöteknik.** Stimulera en innovativ miljö för strategisk utveckling och kommersialisering av miljöteknik. Regionen har såväl profilerade miljöer för hållbar stadsutveckling (Hammarby sjöstad, Norra Djurgårdsstaden) som framstående företag inom miljöteknik och bör satsa strategiskt på detta område. Både för att klara av framtida krav på energi och klimat och för att utnyttja de affärs-möjligheter som finns inom miljöteknik.
- **Minskad klimatpåverkan** Energianvändningen måste effektiviseras och ställas om till förnybara energikällor, samtidigt som fortsatt robust energitillförseln tillförsäkras. I Stockholmsregionen finns störst potential inom bebyggelse och transportsektorn, men även industri och energiproduktion behöver bidra.
- **Mälaren.** Som dricksvattentäkt, transportled, naturmiljö och landskapselement representerar Mälaren stora värden men också utmaningar. Klimatförändringarna hotar Mälaren som dricks-vattentäkt och en förväntad höjd havsnivå kommer att öka risken för översvämningar med skador på bebyggelse, mark, trafikanlägg-

ningar och andra försörjningssystem. Riskerna ökar påtagligt först på 50-100 års sikt men berör stora värden med lång omställningstid.

Inom Innovationskraft är det särskilt viktigt med:

- **Forsknings- och innovationsinfrastruktur.** Öka investeringarna till såväl forsknings- som innovationsinfrastruktur (satsningar som möjliggör tester, demonstrationer och verifieringar av koncept) . Dessa utgör plattformar för samverkan mellan akademi och näringsliv och kan leda till nya samarbeten och affärsmöjligheter.
- **Affärsutveckling.** Förbättra tillgången till riskkapital och affärskompetens för företag i verkligt tidiga skeden samt stärka stödstrukturer och rådgivning för ökad innovation och tillväxt i små- och medelstora företag.
- **Innovationsupphandling.** Förbättra möjligheterna till innovationsupphandling. Offentliga upphandlingar kan bli en drivkraft för förnyelse i näringslivet och offentlig sektor.

Inom Arbetsmarknad och kompetensförsörjning är det särskilt viktigt med:

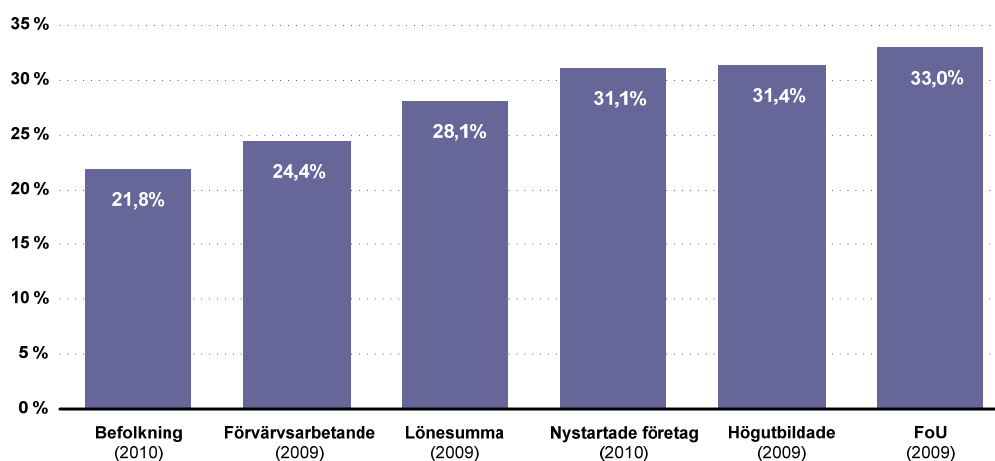
- **Entreprenörskap och företagande** Entreprenörskapet i regionen ska stimuleras för att fler ska välja företagande. Befintliga företag ska stimuleras att växa och utvecklas.
- **Tillvarata kompetensen** Sysselsättningsgraden ska öka, särskilt bland unga och utrikes födda med svag anknytning till arbetsmarknaden. Fler ska ha ett arbete som motsvarar deras kvalifikationsnivå. Samtidigt behöver andelen unga med godkänd gymnasiekompetens öka, särskilt i svaga delar av regionen.
- **Kompetensförsörjning** Efterfrågan på eftergymnasialt utbildade i regionen ökar med nästan 150 000 fram till år 2020. Kompetensförsörjningen och matchningen mellan utbildningssystem och arbetsmarknaden ska stärkas, i synnerhet i bristyrken.

Stockholm – landets tillväxtmotor

Stockholm är Sveriges mest konkurrenskraftiga region och fungerar som motor för tillväxt i hela landet. Dess betydelse för hela landets ekonomi växer. Detta tar sig uttryck genom till exempel regionens växande andelar av rikets samlade befolkning, sysselsättning och lönesumma.

Stockholms mätvärden på indikatorer med betydelse för dynamik och ekonomisk styrka saknar nationell konkurrens. Om produktionen och ekonomin som helhet var jämnt geografiskt fördelad skulle Stockholms mätvärden på indikatorerna motsvara regionens befolkningsandel, se nedan.

Stockholms läns andel av rikets befolkning, förvärvsarbetande, lönesumma, nystartade företag, högutbildade och utförd FoU

Starka innovativa miljöer

Som storstad och huvudstadsregion har Stockholm en särskild roll för den ekonomiska förnyelsen i ekonomin. Den stora näringslivsbredden ger unika förutsättningar för kluster av relaterade företag och erbjuder en rad stordriftsfördelar som skapar ekonomisk tillväxt i hela landet. Tätheten och dynamiken ger också tillfällen för mötesplatser och nätverk som är nödvändiga för att nya idéer och innovationer ska uppstå. Dessa nätverk får allt större betydelse i takt med att tjänster väger allt tyngre i ekonomin.

Kontaktytan med omvärlden är en annan nödvändig förutsättning för att nya verksamheter ska kunna uppstå och växa. Stockholmsregionens närhet och växelverkan med den internationella forskningsvärlden är en viktig komponent i detta. Stockholm som huvudstadsregion, fungerar i stor

utsträckning som importhamn för idéer och innovationer från utlandet som i förlängningen kommer hela landet till del.

Befolkningen växer snabbt

Överallt i världen koncentreras produktionen och befolkningen till storstädernas pendlingsområden. Man talar om storstädernas renässans. Livsstilen, effektiviteten och kompetensen lockar företag och högutbildad personal. Stockholms läns befolkning har ökat mycket kraftigt det senaste decenniet. Stockholms befolkningsökning består av både nettoflytt och födelseöverskott. För att få en uppfattning av storheterna mellan dessa kan man säga att om befolkningen ökar med 30 000 personer under ett år så är generellt 10 000 av dessa födelseöverskott, 5 000 inrikes nettoflyttning och resterande utrikes nettoflyttning varav endast några tusen är flyktingar.

Under senare år har halva Sveriges befolkningsökning skett i Stockholms län. Och detta är en utveckling som ser ut att fortsätta. Regionens uttalade ambition är att främja en fortsatt befolkningsökning och växtkraft inom näringslivet. Utgångspunkten är att detta är en grundläggande förutsättning för en positiv ekonomisk utveckling och ökad välfärd. Samtidigt är den kraftigt växande befolkningen en utmaning för regionens långsiktiga planering. Perioden 2014-2020 beräknas Stockholmsregionen växa med drygt 200 000 personer.

Storstadsspecifika problem

Storstäderna erbjuder många stordriftsfördelar men på samma gång finns flera problem som motverkar tillväxt om de inte hanteras på ett bra sätt. Det är viktigt att uppmärksamma att det finns storstadsspecifika problem. Bostadsbrist, höga boendekostnader, segregation, trängsel i trafiksystemen och miljöproblem är viktiga utmaningar som måste mötas för att Stockholmsregionen ska behålla sin attraktivitet. Detta accentueras med den snabba befolkningsökningen.

Stockholmsregionen konkurrerar inte främst med andra delar av Sverige, utan med andra storstads- och huvudstadsregioner i Europa och världen. De internationella etableringar som Stockholmsregionen inte får i konkurrensen med andra städer innebär förlorade arbetstillfällen för hela Sverige. Stockholms internationella konkurrenskraft har därför väsentlig bäring på hela landets ekonomi och Stockholms specifika utmaningar är hinder för hela den nationella tillväxten.

Behoven av en huvudstadspolitik

Behovet av en nationell tillväxtinriktad storstadspolitik har diskuterats under lång tid. Frågan har drivits såväl av regionen själv som på nationell och internationell nivå. När OECD:s Territorial Review Stockholm publicerades 2006 var en av de huvudsakliga slutsatserna att det fanns ett behov av en nationell storstadspolitik som bättre speglar storstadsregionernas betydelse som tillväxtmotorer – och som tar hänsyn till städernas särskilda förutsättningar. Bland Sveriges större städer har Stockholm en särställning både såsom huvudstadsregion men också som den största och snabbast växande regionen i landet. En särskild huvudstadspolitik behövs för att på bästa sätt ta tillvara de möjligheter som Stockholmsregionen har.

Regionen har ett stort eget ansvar men det krävs också att rikspolitiken ger stöd för att röja undan de hinder som finns så att huvudstadens fulla potential ska kunna utnyttjas. Det är angeläget med en politik som fokuserar på tillväxt och som utgår från hela den samhällsekonomiska nyttan i prioriteringen av investeringar. En huvudstadspolitik berör flera olika politikområden, i synnerhet infrastruktur-, närings-, arbetsmarknads-, integrations-, forsknings- och högskolepolitik. Stuprörersproblematiken måste undvikas. Exempel på insatser inom ramen för en huvudstadspolitik är att:

- prioritera nödvändiga infrastrukturens satsningar ur ett nationellt intresse
- genomföra en mer offensiv arbetsmarknadspolitik som är bättre anpassad till den lokala arbetsmarknadens behov
- bedriva en närings- och innovationspolitik som stöder innovativa skapande miljöer och den kunskapsintensiva tjänstesektorn
- en integrationspolitik med mer inslag av individualisering

Mälarregionen

Stockholm-Mälarregionen växer alltmer ihop till en gemensam arbetsmarknadsregion i takt med att regionförstoringen ökar. Det regionala utvecklingsprogrammet i Stockholms län innehåller beskrivningar av hur integrationen med närliggande län runt Mälaren kan främjas och idag finns en etablerad samverkan inom bland annat infrastruktur och kompetensförsörjning. Andra exempel på storregional samverkan finns inom Life science där miljöerna är integrerade i Stockholm samt delar av Uppsala och Södermanlands län. För regionens utveckling är det viktigt att förutsättningar till regionförstoring i Mälarregionen stärks. Pendlingsmöjligheter och rörlighet behöver främjas framför allt för att stärka kompetensförsörjningen i näringslivet och bidra till att öka utbudet av bostäder.

Europa 2020 och Östersjöstrategin

Europa 2020-strategin berör flera av de viktigaste utmaningarna för Stockholms län. Det handlar till exempel om hur regionen ska kunna kombinera en fortsatt hög tillväxt och befolkningsökning med minskad energiförbrukning, säkerställa att fler elever fullföljer gymnasieskolan och hur regionen ska arbeta för att minska utanförskapet bland unga och utrikes födda. En kärnfråga, med starka kopplingar till Europa 2020-strategin, är hur regionen ska främja entreprenörskap och kommersialisering av innovationer.

Även Östersjöstrategin kopplar starkt till Stockholmsregionens utmaningar och bidrar till att uppmärksamma Östersjöregionens gemensamma problem inte minst inom miljöområdet. Eftersom Östersjöstrategin, och dess efterföljare Donaustrategin, inte har tilldelats några nya finansiella resurser är det viktigt att EU:s sammanhållningspolitik under programperioden 2014-2020 utformas så att de stöder de makroregionala strategiernas mål. Sammanhållningspolitiken behöver fokusera på större och mer integrerade projekt, med ett tydligt europeiskt mervärde. Strukturfonderna, i synnerhet regionalfonden, bör endast stödja projekt som ligger i linje med EU:s övergripande prioriteringar, så som de har lagts fast i Europa 2020-strategin och i de makroregionala strategierna.

EU-kommissionens förslag att öronmärka 5 procent av regionalfondens medel för storstadsinsatser är intressant för Stockholmsregionen och utgör ett led i arbetet att ge sammanhållningspolitiken en mer urban dimension.

Utgångspunkter – sammanfattning av utmaningar och möjligheter i det regionala tillväxtarbetet och kopplingarna till det regionala utvecklingsprogrammet

Stockolms regionala utvecklingsprogram, RUFS 2010

I Stockholms regionala utvecklingsprogram, RUFS 2010, beskrivs inriktningen för det gemensamma långsiktiga utvecklingsarbetet i Stockholm. Visionen i RUFS 2010 är att Stockholmsregionen ska vara Europas mest attraktiva storstadsregion.

När visionen och målen sätts i relation till Stockholmsregionens specifika förutsättningar, omvärldens påverkan och bedömningar om framtiden, blir ett antal långsiktiga utmaningar tydliga.

Utmaningar ur RUFS 2010

1. Att möjliggöra befolkningstillväxt och samtidigt förbättra regionens miljö och invånarnas hälsa
2. Att vara en liten storstadsregion och samtidigt internationellt ledande
3. Att öka tryggheten i regionen samtidigt som omvärlden upplevs som mer osäker
4. Att minska klimatpåverkan och samtidigt utveckla en tillgänglighet som möjliggör ekonomisk tillväxt
5. Att åtgärda kapacitetsbrister samtidigt som behoven fortsätter att växa
6. Att öppna regionen och samtidigt minska utanförskapet

Fem av dessa utmaningar, nr 1,2,4,5,6 har en tydligare koppling till det regionala tillväxtarbetet. Nedan beskrivs dessa utmaningar mer ingående och vilka prioriteringar som behövs för att möta dessa utmaningar. Det är tydligt att Stockholmsregionens främsta utmaningar har en stark koppling till målen i Europa 2020-strategin, där höjd sysselsättningsgrad, förbättrade villkor för forskning och utveckling, minskade utsläpp av växthusgaser, höjd utbildningsnivå och stärkt social delaktighet prioriteras.

Utmaning 1:

Att möjliggöra befolkningstillväxt och samtidigt förbättra regionens miljö och invånarnas hälsa

I Stockholm finns kunskap, möjligheter, utmaningar och puls – värden som många människor och företag söker. Samtidigt erbjuder staden unika gröna och blå värden. Det är alltid nära till natur, vatten och grönområden.

Denna blandning av dynamik och närhet till natur gör regionen attraktiv och leder till att Stockholms läns befolkning ökar. Utgångspunkten är att en befolkningsökning utgör en grundläggande förutsättning för en positiv ekonomisk utveckling och ökad välfärd.

Utmaningen är att befolkningen kan växa och regionens miljö förbättras så att välbefinnandet hos länets invånare ökar.

En fortsatt befolkningstillväxt ger möjlighet till resurseffektiva lösningar som inte är möjliga i glesare regioner. Utsläppen per person är betydligt lägre i Stockholmsregionen än i riket som helhet. En hög tillväxt i Stockholm har därför en relativt låg miljöpåverkan. Men fler människor betyder dock ökad markexploatering, fler transporter och större energianvändning. Utmaningen ligger i att planera för en effektiv region, där resursförbrukningen är låg och transporter sker på ett effektivt sätt. Luftkvalitet och buller är också viktiga aspekter i tätbebyggda stadsmiljöer. Det är viktigt att utnyttja och satsa på storstadens fördelar avseende miljövänliga lösningar för kollektivtrafik och energiförsörjning.

För att möta utmaningen behövs fokus på Energi och klimat, Bostäder samt Infrastruktur

Läs mer om prioriteringar inom energi och klimat på sidan 22, prioriteringar inom bostäder på sidan 25 samt prioriteringar inom infrastruktur på sidan 27.

Utmaning 2:

Att vara en liten storstadsregion och samtidigt internationellt ledande

Stockholmsregionen är med svenska mått mätt unikt stor och rik och har avgörande betydelse för hela Sveriges tillväxt. Ur ett europeiskt eller internationellt perspektiv är regionen förhållandevis liten och perifert belägen. Trots detta är regionen idag en viktig knutpunkt i den globala ekonomin, framför allt på grund av det kunskapsintensiva och konkurrenskraftiga näringslivet och de starka spjutspetsmiljöerna. För att regionen ska kunna fortsätta att hävda sig i en allt starkare global konkurrens måste förutsättningarna förbättras. Utmaningen ligger i att skapa goda förutsättningar för kunskapsförsörjning och goda förhållanden på arbetsmarknaden samt att vässa de starkaste miljöerna för att klara den allt hårdare konkurrensen. Att fler företag startas och att fler företag växer samt att fler innovationer leder till kommersialisering. Att höja kvalitet och effektivitet inom utbildningen, ha goda förhållanden på arbetsmarknaden och bra livsvillkor för inflyttare från utlandet. Arbetslivets organisering och attityder måste förändras så att rörligheten bland både kvinnor och män ökar, de som står utanför arbetsmarknaden får arbete och fler med bra utbildning vill flytta hit från utlandet.

För att möta utmaningen behövs fokus på Innovationskraft samt Arbetsmarknad och kompetensförsörjning

Innovationskraft

Stockholmsregionen tillhör de absolut främsta regionerna i Europa i internationella rankinglistor över innovationsförmåga och konkurrenskraft. Framstående lärosäten som Karolinska institutet, Kungliga tekniska högskolan och Stockholms universitet bidrar till en stark kunskapsutveckling med forsknings- och innovationsmiljöer av hög internationell klass. Kunskapsuppbyggnaden i regionen och den höga utbildningsnivån i arbetskraften är ytterligare förklaringar bakom den starka innovationsförmågan. Regionens har flera styrkeområden. Särskilda spjutspetsmiljöer sedan länge inom IKT och Life science men även sektorer som clean-tech har goda förutsättningar i Stockholm, inte minst mot bakgrund av miljöprofilerade stadsutvecklingsprojekt som Hammarby Sjöstad och Norra Djurgårdsstaden där miljöteknikföretagen är starka. För att regionens innovativa förutsättningar ska kunna tillvaratas fordras emellertid fortsatta satsningar de närmaste åren. Den dynamik som finns i regionens stora tjänstesektor skapar goda förutsättningar för en ökad tjänsteinnovation som

kan stärka tillväxten. En hög potential finns såväl regionens starka kunskapsintensiva tjänsteföretag, inom sociala innovationer och inom den offentliga välfärdssektorn där andelen kvinnor är hög. För att kunna attrahera såväl inhemsk som utländsk kompetens, investeringar och företag fordras också en god tillgänglighet till och från regionen och möjlighet för arbetskraft och kapital att röra sig inom regionen. Mot bakgrund av den starka befolkningsutvecklingen de senaste åren är kapaciteten inom bostäder och transporter i regionen hårt prövad. Rörligheten på bostadsmarknaden är liksom bostadsbyggandet alltför svagt vilket försvårar inflyttning av kompetens i form av studenter och arbetskraft. Investeringar i transportinfrastrukturen är historiskt eftersatt och den bristande rörligheten riskerar hämma regionens innovationsförmåga och potential.

Regionens prioriteringar

Vid sidan av dessa grundläggande förutsättningar behöver Stockholmsregionen prioritera följande områden:

Forsknings- och innovationsinfrastruktur

I regionen behövs fler plattformar där akademi, näringsliv och det offentliga samverkar och utvecklar systemperspektiv. Sådana triple-helix-arenor är centrala för att prova och verifiera koncept och tester av olika slag och stärker såväl samverkan som regionens varumärke och attraktionskraft. Satsningar på fler demonstrationsanläggningar såsom exempelvis Norra Djurgårdsstaden inom området hållbar stadsutveckling kan leda till att regionen utvecklar nya affärsmöjligheter och styrkeområden.

Affärsutveckling

Entreprenörskapet i Stockholmsregionen är generellt gott ur såväl ett nationellt som ett internationellt perspektiv. År 2010 startades 31 procent av företagen i landet i Stockholms län. Det finns väl uppbyggda och regionalt kända stödstrukturer för entreprenörskap och innovation. Såväl rådgivnings- som finansieringsmöjligheter är generellt goda även om det finns en tyngdpunkt i stödsystemet mot nystartade företag.

Stockholmsregionen behöver dock stärka tillgången till riskkapital i verkligt tidiga skeden. Idag finns en risk att goda affärsidéer inte når marknaden och därmed går förlorade. Även om stödstrukturen och tillgången till såddfinansiering och riskkapital ser något olika ut beroende på bransch så behöver de finansiella möjligheterna att utveckla och bearbeta en idé innan kommersialisering eller nyttogörande stärkas. Vidare fordras ökade satsningar på stödstrukturer som möjliggör en ökad tillväxt och innovation i små- och medelstora företag.

Innovationsupphandling

Varje år upphandlar det offentliga Sverige genom stat, kommun och landsting varor och tjänster för mellan 450-600 miljarder kr. Det finns således stora möjligheter för det offentliga att främja och stimulera innovation i de upphandlingar som genomförs. Ett ökat fokus på innovationsupphandling fordrar emellertid en ökad kunskap och verktyg inom området bland berörda aktörer, både inom det offentliga men också bland företagen. Innovationsupphandling i Stockholmsregionen har goda förutsättningar att bli en drivkraft för förnyelse i näringslivet och öka tillväxt och innovation i länet.

Innovation union är ett av EU:s flaggskeppsinitiativ som bland annat slår fast att medlemsländerna ska avsätta 3 procent av BNP till FoU, vilket Sverige och Stockholmsregionen med råge gör också ur ett historiskt perspektiv. År 2007 avsatte Stockholmsregionen drygt 4 procent av BRP till FoU. Bland EU:s 271 Nuts 2-regioner var det endast 10 regioner som avsatte mer resurser till FoU. För Stockholmsregionen handlar det sålunda om att öka utväxlingen av insatta resurser för att stärka tillväxten i regionen.

Arbetsmarknad och kompetensförsörjning

I Stockholmsregionen finns en stor kritisk massa i de 19 universiteten och högskolorna, i de dryga 50 yrkeshögskolorna samt i de 527 respektive 216 grund- och gymnasieskolorna. Förutsättningarna till kunskapsuppbyggnad är således goda. Stockholmsregionen har också landets mest kunskapsintensiva arbetsmarknad, delvis som ett resultat av den höga utbildningsnivån i arbetskraften. Länet har en fjärdedel av Sveriges arbetsmarknad räknat i antalet förvärvsarbetande och en tredjedel av landets högutbildade. Behoven av kvalificerad arbetskraft kommer att vara stora i framtiden i takt med att specialiseringen och kompetenskraven i yrken över hela arbetsmarknaden förväntas öka mer i Stockholmsregionen än i riket. Kompetensförsörjningen fordrar också rörlighet och mobilitet på såväl bostadsmarknaden som i transportinfrastrukturen. Befolkningstillväxten ställer krav på ett ökat bostadsbyggande och fungerande bostadsförsörjning för att studenter och arbetskraft ska kunna etablera sig i regionen. Därutöver arbetar ungefär 90 000 personer i Stockholm med folkbokföring utanför länet och tillhör den inpendlande dagbefolkningen. Fungerande kommunikationer och transporter är här en förutsättning för kompetensförsörjningen.

Regionens prioriteringar

För att Stockholmsregionen ska klara internationell konkurrens också i framtiden behöver emellertid ett antal prioriteringar inom arbetsmarknad och kompetensförsörjning synliggöras:

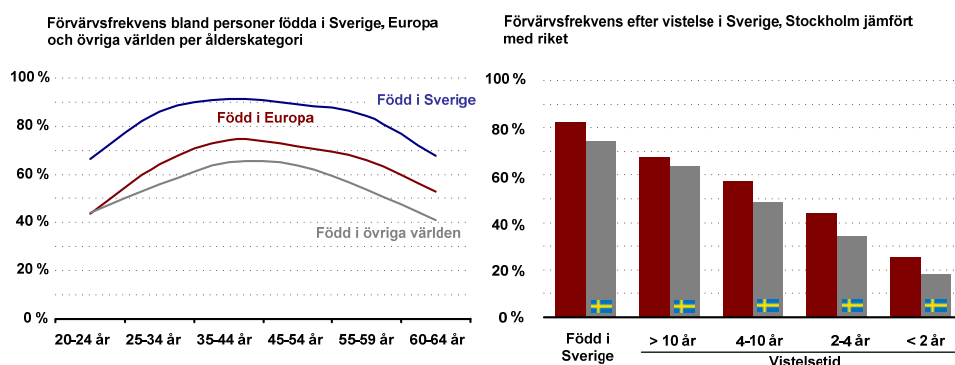
Entreprenörskap och företagande

Företagandet i Stockholmsregionen är högst i landet. Sedan flera år startar ett av tre företag i Sverige i Stockholms län. Även attityder till entreprenörskap är bättre i Stockholm jämfört med övriga landet. Många unga ser företagande som något naturligt och ett alternativ till anställning. Det är emellertid viktigt att ännu fler väljer att starta företag i Stockholmsregionen och därför behövs ökade satsningar och investeringar för att uppkomsten av fler företag ska stimuleras.

Att små och medelstora företag utvecklas och växer är också av stor betydelse för tillväxten i regionen. Det behövs insatser som stimulerar affärsutveckling i företagen och som hjälper företag att växa med marknader såväl inom som utom landet.

Tillvarata kompetensen

Stockholmsregionen har såväl en högre sysselsättningsgrad som lägre arbetslöshet än riket både bland kvinnor, män, ungdomar, inrikes och utrikes födda vilket delvis kan förklaras av robustheten och den regionala dynamiken på arbetsmarknaden där det hela tiden skapas nya arbetstillfällen. Det finns emellertid hinder som försvårar inträdet för stora grupper på arbetsmarknaden. Det är framför allt de utrikes födda i arbetskraften, i synnerhet utrikes födda kvinnor, som har en lägre sysselsättningsgrad än inrikes födda. Nyanlända flyktingar har, delvis på grund av språket, svårigheter att etablera sig på arbetsmarknaden.

För personer som varit i Sverige i mindre än två år uppgår förvärvsfrekvensen till 25 procent. För personer som varit i Sverige i mer än tio år är motsvarande andel 67 procent. Om regionens samlade sysselsättningsfrekvens ska öka krävs att dessa grupper får ett större arbetslivsdeltagande. Här har Stockholmsregionen en stor förbättringspotential, i synnerhet som många utrikes födda och nyanlända har såväl akademiska som yrkeskompetenser från hemlandet. Genom att stärka exempelvis validering av

nyanländas och utrikes föddas formella och informella meriter kan kompetenser bättre tillvaratas.

För att klara kompetensförsörjningen och ökad sysselsättning är det också viktigt att andelen unga med gymnasiekompetens ökar, i synnerhet som kompetenskraven på arbetsmarknaden ökar. Tidiga insatser fodras, redan i grundskolan. Sammantaget återfinns en av fem elever i grundskolan i Sverige i Stockholm län och studieresultat samt genomsnittligt meritvärde liksom gymnasiebehörighet är högre i Stockholms län än i riket. Däremot är resultaten gymnasieskolan svagare. Även om andelen elever i länet med slutbetyg från gymnasiet sammantaget något högre i Stockholms län än i riket, är det färre som uppnår slutbetyg, det är lägre genomströmning samt fler avhopp i Stockholmsregionen jämfört med riket. Det finns också stora inomregionala skillnader mellan länets kommuner som behöver minska. Långsiktigt utgör de svaga studieresultaten ett hot mot regionens kompetensförsörjning.

För att stärka framtida kompetensförsörjning finns inom EU 2020 ett flaggskepp som rör ungas etablering. Flaggskeppsinitiativet Unga på väg har som mål att andelen elever som lämnar gymnasieskolan i förtid ska minska till mindre än 10 procent samt att andelen unga 30-34-åringar med eftergymnasial utbildning ska öka till 40 procent. EU har också som mål att särskilt höja sysselsättningsgraden bland grupper med svag förankring på arbetsmarknaden, däribland unga och utrikes födda. I Stockholmsregionen fordras således fortsatta insatser inom dessa grupper för att öka andelen med gymnasiekompetens, öka andelen sysselsatta och särskilt rikta insatser mot personer med svag utbildningsbakgrund och svag ställning på arbetsmarknaden.

Kompetensförsörjning

Stockholmsregionens andel av Sveriges befolkning, värdeskapande och förvärvsarbetande kommer att öka ytterligare fram till 2020. Den kunskapsintensiva prägeln på länets arbetsmarknad förväntas tillta. Enligt en ny, unikt framtagen prognos, förväntas den totala efterfrågan på arbetskraft år 2020 öka med nära 200 000 personer i Stockholmsregionen. Tre av fyra förväntas behöva eftergymnasial examen. Det finns i dagsläget såväl en reell som en begynnande kompetensbrist i flera branscher i Stockholmsregionen. År 2020 förväntas en stor brist i näringslivet uppstå på framför allt teknikutbildade. Matchningen mellan utbildningssystem och arbetsmarknad behöver således stärkas för att klara kompetensförsörjningen. Det handlar i vissa fall om att säkerställa fler studieplatser i efterfrågande utbildningar vid universitet och högskola. I andra fall handlar det om att stärka kompetensutveckling och omställning av arbetskraften för att möta förändrade yrkeskrav. En viktig del handlar även om att öka intresset för vissa utbildningar bland unga, däribland flera yrken inom vård- och omsorg samt pedagogik, där efterfrågan kommer att vara stor som ett resultat av demografiska förändringar.

Utmaning 4:

Att minska klimatpåverkan och samtidigt utveckla en tillgänglighet som möjliggör ekonomisk tillväxt

Stockholmsregionen ligger i utkanten av Europa, en bra bit ifrån andra stora städer och marknader. Inom regionen finns stora problem med trängsel. Utmaningen är att skapa en god tillgänglighet med mindre klimatpåverkan, såväl regionalt som globalt, som också gynnar en ekonomisk tillväxt. Hotet om framtida klimatförändringar och behovet att minska klimatpåverkan är central för vår utveckling. Både befintlig och planerad bebyggelse och infrastruktur måste anpassas till kommande klimatförhållanden. För att klara utmaningen att samtidigt minska vår miljöpåverkan behöver vi förändra vår energianvändning, våra resvanor, vårt sätt att transportera varor och gods och i vissa avseenden också vår livsstil.

För att möta utmaningen behövs fokus på Energi och klimat, Infrastruktur och Bostäder

Energi och klimat

Utmaningarna inom klimat och energi är en drivkraft för teknik-, varu- och tjänsteutvecklingen inom alla branscher. Global efterfrågan på gröna och resurseffektiva lösningar förstärker befintliga och utvecklar nya marknader.

Stockholm kan vinna tydliga ekonomiska fördelar med att svara på denna efterfrågan och på att främja den privata sektorn att verka på miljödrivna marknader. Stockholms kunskapsintensiva näringsliv är väl positionerat för att utveckla innovativa lösningar, både för hemmaplan och för spridning på större nationella och internationella marknader. De nya affärsmöjligheterna har också potential att skapa fler arbetstillfällen.

Regionens prioriteringar

För att möta utmaningarna inom klimat – och energiområdet behöver regionen prioritera följande:

Miljöteknik

Att främja grön tillväxt innebär att främja ekonomisk tillväxt och utveckling samtidigt som ekosystem och naturtillgångar bevaras. För att uppnå detta krävs investeringar och innovationer som främjar hållbar tillväxt och ger upphov till nya ekonomiska möjligheter. Det behövs offentliga och privata investeringar och konsumtion som leder till ett hållbart resursutnyttjande, lägre utsläpp av växthusgaser, och minskad sårbarhet för klimatförändringar.

Utmaningarna inom klimat och energi är en drivkraft för teknik-, varu- och tjänsteutvecklingen inom alla branscher. Global efterfrågan på gröna och resurseffektiva lösningar förstärker befintliga och utvecklar nya marknader.

Stockholm kan vinna tydliga ekonomiska fördelar med att svara på denna efterfrågan och på att främja den privata sektorn att verka på miljödrivna marknader. Stockholms kunskapsintensiva näringsliv är väl positionerat för att utveckla innovativa lösningar, både för hemmaplan och för spridning på större nationella och internationella marknader. I regionen finns många framstående och innovativa företag inom området och goda exempel på profilerade bebyggda miljöer där utvecklingen av miljöteknik är framträdande. Exempel på detta är bland annat Hammarby sjöstad och Norra Djurgårdstaden. Dessa områden fungerar som en visningsmiljö för svensk miljöteknik och lockar varje år många besökare från andra länder.

Att stimulera en innovativ miljö för strategisk utveckling och kommersialisering av miljöteknik är strategiskt både för att klara framtida krav på klimat och energi och för att utnyttja affärsmöjligheter inom ett område med stor potential.

Minskad klimatpåverkan

Energianvändningen måste effektiviseras och ställas om till förnybara energikällor, samtidigt som fortsatt robust energitillförseln tillförsäkras. I Stockholmsregionen finns störst potential inom bebyggelse och transportsektorn, men även industri- och energiproduktion behöver bidra. De största utmaningarna är dels att energieffektivisera det befintliga fastighetsbeståndet, dels att klara transportbehovet i en växande region och samtidigt växla över bilresande till andra transportslag åtminstone under en övergångsperiod med hänvisning till bilparkens livslängd. För ökad andel förnybar energi fordras satsningar på bioenergi, sol och vind samt att ta tillvara spillvärme.

För att motverka den globala uppvärmningen måste utsläppen av växthusgaser snabbt minska. Sverige och Stockholmsregionen har ambitiösa mål om minskade utsläpp av växthusgaser.

För att nå målen måste energianvändningen effektiviseras och ställas om till förnybara energikällor, samtidigt som fortsatt robust energitillförseln tillförsäkras. Det handlar inför år 2020 om åtgärder såsom att t ex ställa krav och ge incitament till energieffektiviseringsåtgärder, ekonomiska styrmedel, bygga ut kollektivtrafiken, minska andelen bilresor och öka resor med kollektivtrafik, gång och cykel, integrerad bebyggelse- och kollektivtrafikplanering, energisnål stadsplanering och stadsbyggnad, utfasning av olja och direktverkande el och trimningsåtgärder.

Andelen förnybar energi bör alltså ökas genom satsningar på bioenergi, sol, vind samt att öka användandet av spillvärme. Att öka andelen förnybar energi ger förutom klimatvinster även robustare och decentraliserade system i regionens glesa delar. Ökad andel förnybart bränsle i energiproduktionen

och inom transportsektorn förutsätter en utveckling av marknaden för förnybara bränslen och en utbyggnad av den tekniska infrastrukturen för produktion och distribution exempelvis tankställen, laddstationer, terminaler, ledningar.

Mälaren

Som dricksvattentäkt, transportled, naturmiljö och landskapselement representerar Mälaren stora värden men också utmaningar. Mälaren är dricksvattentäkt för cirka 2 miljoner människor i Mälardalen. Dricksvattenproduktionen är värderad till 2 miljarder kronor per år.

Mälaren som dricksvattentäkt är hotad på längre sikt. Klimatförändringarna ökar reningskraven på grund av urlakad humus från skogsområden, risk för mer algbloomning och förhöjda bakteriehalter. Saltvatteninträngning från Östersjön orsakad av höjd havsnivå kan innebära att stockholmarnas dricksvatten måste hämtas från annat håll. Reservvattenkapaciteten har varit bristfällig och behöver stärkas ytterligare, yt- och grundvattentäkter behöver skyddas.

Klimatförändringarna och en förväntad höjd havsnivå kommer att öka risken för översvämningar och det kan medföra skador på bebyggelse, mark, trafikanläggningar, andra försörjningssystem och jordbruksmark. Riskerna ökar påtagligt först på 50-100 års sikt men berör stora värden med lång omställningstid.

Infrastruktur och Bostäder

För prioriteringar inom infrastruktur se sidan 27. För prioriteringar inom bostäder se sidan 25.

Utmaning 5: Att åtgärda kapacitetsbrister samtidigt som behoven fortsätter att växa

Stockholm växer rekordsnabbt. Transportinfrastrukturen, bostadsbeståndet och utbildningssystemets kapacitet har inte utvecklats i takt med befolkningsökningen. Utmaningen är att åtgärda kapacitetsbristerna samtidigt som behoven ökar.

För att regionen ska klara den förväntade expansionen krävs högre kvalitet och kapacitet inom den högre utbildningen, det behöver byggas fler bostäder och det måste investeras i vägnätet och kollektivtrafikssystemet. I dag finns tendenser till att kapacitetsbristerna hämmar näringslivets tillväxt och minskar regionens attraktivitet.

För att möta utmaningen behövs fokus på Bostäder och Infrastruktur

Bostäder

En regions attraktionskraft kan definieras som dess förmåga att locka till sig företag och människor. Genom företagen skapas en arbetsmarknad som ger förutsättningar för att människor ska vilja bosätta sig i regionen. Den viljan måste mötas av en fungerande bostadsmarknad med god och varierad tillgång på bostäder.

De senaste årens kraftiga befolkningsökning i kombination med ett lågt bostadsbyggande har lett till bostadsbrist i hela länet. Enligt befolkningsprognosen kommer länet fortsätta att växa kraftfullt och de senaste siffrorna visar att ökningstakten är större än någonsin.

Länets aktörer står inför den stora utmaningen att bygga i den höga och jämna takt som behövs för att täcka behoven. Bostadsbristen utgör ett hinder både för dem som önskar komma in på länets bostadsmarknad och för dem med ändrade behov som behöver byta bostad. Bristen minskar också den viktiga rörligheten på marknaden.

Nyproduktion av bostäder står för cirka 1 procent av beståndet varje år. Det är ett litet antal relativt sett, men på 20 år blir det cirka en fjärdedel av beståndet. Nyproduktionen skapar även viktiga dynamiska effekter på bostadsmarknaden i form av flyttkedjor. Länets bostadsbyggande sker med stora regionala skillnader. Förutom givna faktorer som attraktivitet, infrastrukturförsörjning och läge i regionen visar detta på en stor potential för ett ökat bostadsbyggande i många kommuner.

Den stora bristen till trots får bostadsbyggandet inte enbart ses som en kvantitetsfråga utan även som en kvalitetsfråga. Nyproduktionen kan användas som verktyg för att korrigera tidigare misstag och bör inte ytterligare förstärka de regionala skillnaderna i länet.

Regionens prioriteringar

För att få en fungerande bostadsmarknad som motsvarar behovet hos den växande befolkningen behöver regionen prioritera följande:

Ökat bostadsbyggande

En fungerande bostadsförsörjning är avgörande för regionens långsiktiga utveckling och för näringslivets kompetensförsörjning. För aktörerna i Stockholms län gäller det att planera för en befolkningsökning på ytterligare en halv miljon nya invånare fram till år 2030. Då behövs minst 250 000 nya bostäder eller omkring 13 000 nya bostäder per år. Om de senaste årens höga befolkningsökning på mellan 30 000 till 40 000 personer per år kvarstår – och med tanke på alla år bostadsbyggandet inte lyckats matcha befolkningsökningen – kan behovet öka till cirka 20 000 nya bostäder per år.

Tiden från idé till färdig bostad behöver kortas. Långa handläggningstider för planer och överklaganden hos såväl kommuner, Länsstyrelsen och övre instanser samt överklaganden av detaljplaner och bygglov försenar, fördyrar och försvårar bostadsprojekt och utgör en osäkerhetsfaktor i processen.

Även bristande planberedskap hos kommunerna och outnyttjade byggrätter hos byggherrarna leder till att potentiella bostäder försenas eller inte blir av. De verktyg som kommunerna har för att öka bostadsproduktionen skulle kunna synliggöras bättre.

Metoder kan förmedlas i större utsträckning och gråzoner i exempelvis exploateringsavtal och konkurrensfrågor belysas. Likaså behövs större transparens vad gäller marktilldelning och planering, vilket alla byggherrar behöver för att skapa sin produkt.

En översyn av statliga intressen i den kommunala planeringen, exempelvis vad gäller buller och områden för riksintressen och dess påverkan på bostadsbyggandet är mycket angelägen.

Varierat bostadsbestånd

Regionen behöver en väl fungerande bostadsmarknad med ett varierat bostadsbestånd. Det ökar möjligheterna för till exempel unga, svenska och utländska studenter, gästforskare och internationella experter att snabbt hitta en lämplig bostad.

Exempelvis studentbostadsmarknaden är i behov av mer kreativa och dynamiska lösningar. Det finns ungefär 12 000 studentbostäder i länet idag och förhållandet studenter och studentbostäder är därmed cirka 16 procent.

I Stockholms län, som har en ansträngd bostadsmarknad i övrigt, kan det finnas skäl att öka förhållandet till åtminstone 30 procent.

Ett varierat bostadsbestånd är också viktigt för att bryta de negativa konsekvenserna av boendesegregationen och det är en uppgift för alla länets aktörer. Segregation är hämmande för regionens tillväxt när den leder till att människors fulla potential inte tillvaratas. De socioekonomiska skillnaderna mellan olika delar av regionen sammanfaller ofta med en etnisk segregation där till exempel etniska svenskar oftare än andra etniciteter bor i delar med en stor andel småhus och bostadsrätter. Nyproduktion av bostäder måste i större utsträckning användas som ett verktyg för att öka integrationen.

Effektivisera det befintliga beståndet

I länet finns nästan en miljon bostäder idag. Insatser i det befintliga beståndet blir därför viktigt både vad gäller energieffektivisering och åtgärder för att öka antalet boendetillfällen i de befintliga bostäderna.

Kraven på energieffektivitet i nyproducerade bostäder har höjts. EU beslutade nyligen att alla nybyggda bostäder ska vara betydligt energisnålare och till stor del använda förnyelsebar energi år 2020. Eftersom bostadsbebyggelsen står för cirka 40 procent av energianvändningen, varav det mesta går åt till uppvärmning, är åtgärder i såväl nyproduktion som i det befintliga beståndet viktiga för att nå målen om minskad klimatpåverkan.

Nya bostäder behöver lokaliseras och utformas så att de klarar de effekter som ett förändrat klimat kan medföra. De bör också planeras så att kortare resor kan ske till fots eller cykel och att de samtidigt är kollektivtrafiknära.

Det är viktigt att beståndet används så effektivt som möjligt. En ökad rörlighet måste främjas samtidigt som potentialen att hyra ut hela eller delar av sin bostad måste utnyttjas i större utsträckning. Ekonomiska incitament i kombination med en trygg andrahandsförmedling av bostäder blir då viktiga aspekter.

Infrastruktur

Brister i EU:s infrastruktur (transport, energi och bredband) har av kommissionen identifierats som ett av de största hindren för att frigöra den inre marknadens tillväxtpotential. Inför den kommande budgetperioden 2014-2020 har kommissionen därför föreslagit en kraftig ökning av EU:s stöd på området. Det handlar om totalt 40 miljarder euro som avsätts till den nya fonden för ett sammankopplat Europa (eng. *Connecting Europe Facility*).

I Stockholmsregionen finns stora brister i infrastrukturen som verkar hämmande för regionens tillväxt. Trafiksystemet är idag nära kapacitetsgränsen. Detta gör att även små störningar får stora konsekvenser för framkomligheten. Att trafiksystemet hela tiden måste fungera med full

kapacitet gör det också svårare och dyrare att till exempel bygga nytt och reparera. Det finns lite utrymme att helt stänga för trafik och alternativen att leda om är få. Detta visar sig i stora trafikstörningar idag och dessa kommer att bli än mer uttalade då flera stora infrastrukturinvesteringar ska sättas igång de närmsta åren.

Det har historiskt underinvesterats i infrastruktur i Stockholmsregionen. Innevarande infrastrukturinvesteringsplan är för en tioårsperiod och omfattar 100 miljarder för Stockholmsregionen varav cirka 50 miljarder kommer från de regionala och lokala aktörerna. Med en ökande befolkning och ett förväntat ökat bilanvändande beräknas dock att även med dessa investeringar kommer inte situationen förbättras utan trängseln och restiderna kommer att öka framöver. Vägtrafiken beräknas öka med 80 procent fram till år 2030. Långa restider och en låg tillförlitlighet i trafiksystemet gör Stockholm till en mindre attraktiv region att bo och verka i.

Investeringar i ny infrastruktur och kapacitetsförstärkningar inom transportsystemet är också helt avgörande för möjligheten att bygga väsentligt fler bostäder i regionen.

Utöver behov av nyinvesteringar behövs ökade anslag för drift och underhåll inom både väg- och spårinfrastruktur. Detta har under många år varit starkt eftersatt och infrastrukturen är nu hårt nedsliten.

Mer satsningar på att effektivisera trafikflödena behövs. Trimningsåtgärder, ökad kollektivtrafik, gång och cykel är sätt att effektivisera trafikflödena.

De stora bristerna i transportsystemet avhjälpas inte av att bygga enskilda objekt utan det krävs ett brett systemperspektiv och en samsyn hos alla aktörer i regionen. Ett brett systemtänkande innefattar bland annat prioriteringar mellan trafikslag eller i tid och rum, ekonomiska styrmedel samt Mobility management åtgärder.

Regionala prioriteringar

För att möta behovet av en fungerande infrastruktur och transportsystem för den växande befolkningen behöver regionen prioritera följande:

Tillförlitlighet

Att transportsystemet är tillförlitligt och att såväl resande som gods-transportörer känner tillit till punktlighet och leveranssäkerhet är viktigt. För att uppnå detta krävs en hög och stabil satsning på underhåll och reinvestering i både väg, järnväg, hamnar och flygplatser i stockholmsregionen. Det ställer också stora krav på fordonsflottan inom kollektivtrafiken.

Genom åren har det satsats otillräckligt med drift- och underhållningsåtgärder både inom spår- och vägsystemet. Det finns därmed ett stort uppdämt behov av drift och underhåll.

Ett tillförlitligt transportsystem ställer också stora krav på fordonsflottan inom kollektivtrafiken.

Det finns risk för stora och frekventa trafikstörningar. Både utifrån att transportsystemet är slitet men också för att de stora investeringar i ny infrastruktur och i underhållsåtgärder kommer att skapa störningar under byggnadsperioden.

Infrastruktursatsningar inom transport, vatten och avlopp

Stockholmsregionens tillväxt innebär flera utmaningar för de tekniska försörjningssystemen. Dagens infrastruktur inom transporter, vatten och avlopp lider av eftersatt underhåll och kapacitetsbrist idag eller i en nära framtid.

Transportinfrastrukturen är idag uppbyggd med en tydlig centrumpunkt med radiella stråk in mot Stockholm. Med den tillväxt som sker i länet kommer transportinfrastrukturen att behöva förändras till att byggas upp kring flera kärnor än centrala Stockholm. De utpekade regionala kärnorna ligger i halvcentrala lägen med förutsättningar för arbetskraftsrekrytering, energi-effektiv stadsbygd och utbyggd kollektivtrafik. Den radiella transportstrukturen kan utnyttjas men behöver kompletteras med trafikförbindelser i tvärläng för att minska belastningen på centrala Stockholm och öka tillgängligheten mellan kärnorna. Ett av syftena bakom strategin för flerkärnighet är att de yttre kärnorna ska dra till sig en koncentrerad bebyggelse som möjliggör spårburen kollektivtrafik. Spåranläggningarna är i sin tur viktiga för att motivera hög täthet i bebyggelsen. Alternativet är att den tillkommande bebyggelsen i regionens ytterområden blir alltför gles, utspridd och bilberoende.

En växande befolkning ställer även krav på försörjningen av dricksvatten och avloppssystem. Regionens arbete med att skydda vattenförsörjningen och utveckla det framtida regionala avloppsstrukturen måste intensifieras. Mälaren som dricksvattentäkt kan i framtiden hotas av stigande havsnivå och åtgärder måste till för att förhindra detta. Avloppstrukturen måste byggas ut. I perifera lägen kan lokala kretsloppsbaseade avloppslösningar bli alternativ till de stora avloppsverken. Ökande avfallsmängderna behöver tas omhand och återvinnas mer effektivt, bland annat för produktion av biogas. Platser måste reserveras för transporteffektiv omlastning och behandling av avfallet.

För att Stockholm ska bli den mest attraktiva regionen i Europa krävs en fortsatt stark bredbandsutveckling. Fokus ska vara att stödja utveckling, bland annat i kunskapsintensiva företags-, forsknings- och utbildningskluster samt att möjliggöra för utveckling och företagande även i länets yttre delar som skärgården och landsbygden.

Effektivitet

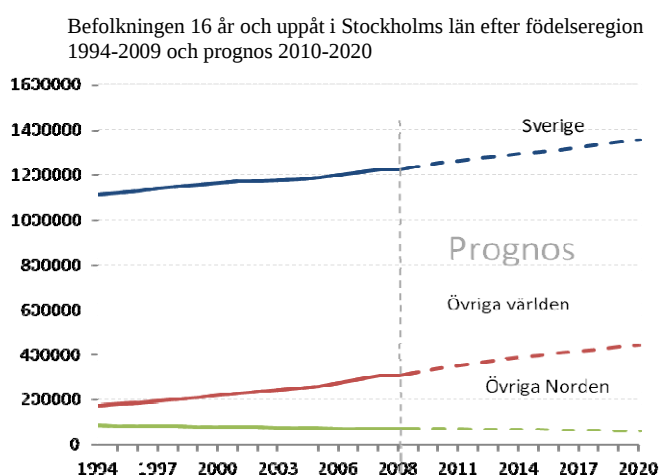
Transportsystemet måste utvecklas och planeras som ett sammanhängande system där samordningen mellan transportslagen prioriteras. Samordningen måste ske på ett sätt som bättre än idag stöder önskvärd samhällsutveckling och de behov som finns i regionen. Särskilt viktigt är att infrastruktur- och kollektivtrafikutbyggnaden samordnas med framtida utveckling av bebyggelse och näringsliv i och utanför länet för att undvika flaskhalsar och trängsel. Trimningsåtgärder i systemet, mindre investeringar och stöd att effektivisera transport- och reseefterfrågan, har visat sig vara särskilt kostnadseffektiva. Mindre åtgärder är ofta effektiva och viktiga komplement till de större kapacitetshöjande åtgärderna.

Stora miljöbetingade krav på förändringar kommer att ställas på transportsektorn eftersom den har en dominerande ställning som utsläppskälla. Den tunga trafiken står för en stor del av störningarna. Samtidigt måste regionen kunna erbjuda effektiva och konkurrenskraftiga logistiktjänster. Ökad andel gods till sjöss och på järnväg i regionen är önskvärt för att minska trafikens miljö- och klimatpåverkan. Det är nödvändigt att öka möjligheterna att föra över gods- respektive persontransporter till energieffektivare transportsätt.

Åtgärder behövs för att underlätta omlastning mellan tåg, lastbil och sjöfart för att minska behovet av tunga transporter genom tätbebyggda områden, för att möjliggöra rationella transportupplägg och för att minska störningarna för distributionstrafiken. Strategiskt placerade terminaler underlättar effektiv och miljövänlig varudistribution. Vissa terminalfunktioner är viktiga att behålla nära innerstaden. Kajlägen för tunga transporter och ballast måste värnas.

Utmaning 6: Att öppna regionen och samtidigt minska utanförskapet

Dynamiska storstadsregioner präglas av en öppenhet och tolerans där människors olikheter tillvaratas på ett kreativt sätt. Stockholmsregionen är mångkulturell och har under många år öppnat gränserna för ett stort mottagande av nyanlända flyktingar och invandrare från olika delar av världen. Regionen är också öppen för investerare, arbetskraftsinvandring, samt utländska studenter samt experter. Mångfalden och dynamiken i Stockholmsregionen bidrar därför till regionens attraktionskraft. Den öppenhet som lockar inflyttare, investerare och besökare är samma öppenhet som skapar ett samhälle med rörlighet, dynamik och förverkligade ambitioner.

Stockholmsregionen är beroende av ett fortsatt inflöde av människor, arbetskraft och studenter från Sverige och andra delar av världen. Prognoser visar att inflyttningen till Stockholmsregionen från andra länder kommer att fortsätta de närmaste åren. Inflödet av direktinvesteringar till regionen är också starkt förknippad med regionens attraktionskraft. De utländska direktinvesteringarna i Stockholmsregionen är jämförelsevis stora. År 2007 utgjorde inflödet av utländska direktinvesteringar 1,3 procent av BRP vilket är högre än exempelvis Helsingfors och Köpenhamn och många andra europeiska huvudstadsregioner. Även inflödet och mobiliteten av exempelvis utländska studenter är historiskt sett stor i Stockholmsregionen och exempelvis återfinns det inom flera av mastersutbildningarna vid regionens lärosäten ett stort antal utländska studenter, ofta från utom-europeiska länder. Dessa studenter bidrar till regionens kompetensförsörjning, de skapar förutsättningar för samverkan med utländska universitet och främjar internationella kontaktytor med näringslivet. Mot bakgrund av de studieavgifter för icke EES-medborgare som nyligen införts

i Sverige har Stockholmsregionens lärosäten tappat mer än 50 procent av de utländska studenterna vilket långsiktigt urholkar regionens attraktionskraft.

Regionens öppenhet försvagas också av det faktum att ett stort antal människor, i första hand utrikes födda, har svårigheter att etablera sig på arbetsmarknaden och i samhället i stort. Segregation och diskriminering behöver därför bekämpas i arbetet med att öppna regionen.

För att möta utmaningen behövs fokus på Arbetsmarknad och kompetensförsörjning

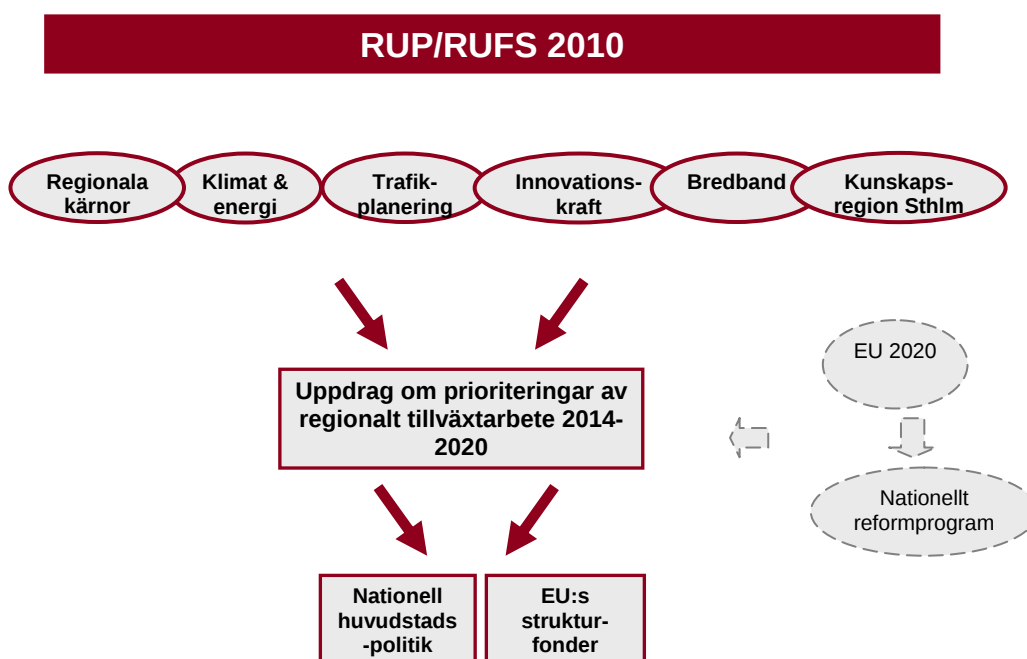
För prioriteringar inom arbetsmarknad och kompetensförsörjning se sidan 19.

Bilaga 1: Beskrivning av uppdraget

Länsstyrelsen i Stockholms län har fått i uppdrag av regeringen att till den 15 december 2011 identifiera och redovisa prioriteringar för länets regionala tillväxtarbete för perioden 2014-2020.

Uppdraget är ett led i det pågående arbetet med regional tillväxt i länet. Det ger en möjlighet att till regeringen redovisa vilka avgörande utmaningar som Stockholmsregionen står inför och vad som bör prioriteras både för att på bästa sätt ta tillvara regionens potential som drivkraft för landets tillväxt men också för att möta de stora utmaningar som regionen står inför.

Arbetet utgår från länets regionala utvecklingsprogram RUFS 2010 och de arbeten som pågår för att genomföra insatser inom utpekade områden. Redovisningen konkretiserar ytterligare vad som bör göras för att stärka tillväxten i Stockholmsregionen och ska fungera som ett kunskapsunderlag dels inför arbetet med kommande strukturfondsprogram dels i arbetet med att utveckla en nationell huvudstadspolitik.

Bilaga 2: Förteckning över dialogmöten

Länsstyrelsen har genomfört uppdraget i bred samverkan i regionen. Under september-november har dialogmöten och hearings med följande aktörer och grupper genomförts:

- ♦ Innovationskraft Stockholm
- ♦ Trafikdirektörsgruppen
- ♦ Regionala miljögruppen
- ♦ Regionala skärgårdsrådet
- ♦ Kommunförbundet i Stockholms läns beredningsgrupp för regionala programråd för gymnasieskolan samt utskottet för
 - Miljö och samhällsutveckling
 - Arbetsmarknad
 - Utbildning
- ♦ Stockholms läns landstings utskott för tillväxt och regionplanering
- ♦ Strukturfondspartnerskapet
- ♦ Hearings med
 - Näringsliv och företagorganisationer
 - Statliga myndigheter
 - Civila samhället

*Länsstyrelsen i Stockholms län
Hantverkargatan 29
Box 22 067
104 22 Stockholm
Tfn: 08- 785 40 00 (vxl)
www.lansstyrelsen.se/stockholm*